

การเตรียมความพร้อมบุคคลเข้าสู่วัยสูงอายุ

ประทีป ช่วยเกิด

นักวิจัยประจำ

สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงอายุ (Ageing Society) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 โดย 1 ใน 10 ของประชากรไทยเป็นประชากรที่มีอายุเกินกว่า 60 ปีขึ้นไป ปัจจุบันมีผู้สูงอายุประมาณ 10.3 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 16 และคาดว่าประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Complete Aged Society) ในปี พ.ศ.2564 โดยมีผู้สูงอายุถึงร้อยละ 20 จึงมีความจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมการเข้าสู่สังคมสูงอายุ

ทั้งนี้จากข้อมูลหลายแหล่งระบุว่าประเทศไทยยังมีช่องว่างด้านการเตรียมความพร้อม การเข้าสู่สังคมสูงอายุของประชากรและการพัฒนาระบบเพื่อรองรับสังคมสูงวัย ใน 3 ด้านหลัก ประกอบด้วย

1) **ด้านสุขภาพ** พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ร้อยละ 95 มีโรคประจำตัวแต่ยังคงสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้ตามปกติ โดยส่วนใหญ่ยังคงเป็นโรคความดันโลหิตสูง และเบาหวาน และผู้สูงอายุวัยปลายมีอัตราการมีโรคประจำตัวสูงขึ้น

2) **ด้านเศรษฐกิจ** ผู้สูงอายุถึงร้อยละ 34.3 มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน ทั้งนี้มีคนไทยเพียง 15 ล้านคนที่อยู่ในระบบการออมเพื่อเป็นหลักประกันรายได้ยามเกษียณ เมื่อเทียบกับประชากรวัยทำงานกว่า 40 ล้านคน

3) **ด้านสังคม** พบว่า ผู้สูงอายุที่ต้องอยู่เพียงลำพังคนเดียว หรืออยู่ตามลำพังกับคู่สมรสยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น รวมถึงคนรุ่นใหม่ยังมีทัศนคติเชิงลบต่อวัยสูงอายุ

สถานการณ์ปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุจากหลายปัจจัย รวมถึงการที่ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว และมีเวลาในการเตรียมการน้อยกว่าประเทศพัฒนาแล้วที่เข้าสู่สังคมสูงอายุ ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญผลกระทบต่าง ๆ จากสังคมผู้สูงอายุอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาระบบเพื่อรองรับสังคมสูงวัยโดยการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ อย่างจริงจัง และมีประสิทธิภาพ

ตัวอย่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการการเตรียมความพร้อมบุคคลเข้าสู่วัยสูงอายุ ได้แก่

1) การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพในอนาคต ตามความเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย

1.1 ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ และประชาชนทุกช่วงวัยให้มีความรู้ในการเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพในอนาคต และมีทัศนคติที่เหมาะสมต่อผู้สูงอายุที่ยังคงเป็นพลังและหลักชัยของสังคม

1.2 ส่งเสริมการออมที่เหมาะสมกับช่วงวัยต่าง ๆ เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันทางรายได้ที่มั่นคงในยามสูงวัย รวมถึงส่งเสริมการสร้างหลักประกันทางรายได้ที่มีค่าใช้จ่ายออม เช่น การปลูกต้นไม้ไว้เป็นบำนาญยามเกษียณ เป็นต้น

1.3 ส่งเสริมการสร้างเสริมสุขภาพและสภาวะที่ดีสำหรับผู้สูงอายุ โดยเริ่มตั้งแต่ช่วงวัยเด็ก เยาวชน และวัยทำงาน

1.4 ส่งเสริมการวางแผนชีวิตของผู้สูงอายุและครอบครัวอย่างเหมาะสมเพื่อรองรับสังคมสูงอายุ

2. การพัฒนาระบบเพื่อรองรับสังคมสูงวัยให้มีประสิทธิภาพ

2.1 จัดให้มีระบบและการเข้าถึงบริการสุขภาพ บริการสาธารณสุข และสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับผู้สูงอายุ ตามมาตรฐาน และสร้างการมีส่วนร่วมการพัฒนาระบบดูแลผู้สูงอายุในระดับชุมชน

2.2 ส่งเสริมสนับสนุนระบบการออมเพื่อยามเกษียณทั้งภาคสมัครใจ และภาคบังคับ รวมถึงการบูรณาการระบบที่เกี่ยวข้องกับการออมและการสร้างหลักประกันทางรายได้เมื่อยามสูงอายุอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทสังคมสูงวัย

2.3 ส่งเสริมสนับสนุนระบบการเรียนรู้ตลอดช่วงอายุและรู้เท่าทันสถานการณ์ ตลอดจนมีการศึกษาวิจัย การจัดการความรู้ และสื่อสารสาธารณะเพื่อรองรับสังคมสูงอายุอย่างเหมาะสม

2.4 ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทุกภาคส่วน และนวัตกรรมเพื่อรองรับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ และสามารถเข้าถึงได้อย่างเหมาะสม เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ

2.5 สนับสนุนให้เกิดกลไกการอภิบาลระบบเพื่อรองรับสังคมสูงวัยที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการจัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุให้สามารถเชื่อมต่อกันได้ระหว่างหน่วยงาน

เอกสารอ้างอิง

สำนักข่าว Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ/ 2017. เตรียมความพร้อมไทยสู่สังคมสูงวัย “สร้างระบบรองรับออมเงินสร้างหลักประกันยามชรา” 26 เมษายน 2564, <https://www.hfocus.org/content/2017/03/13631>

กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, คู่มือหลักสูตรการเตรียมความพร้อมบุคคลเข้าสู่วัยสูงอายุ, 2559